

ÜRDÜN ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİNDE TASAVVUFLA İLGİLİ BULUNAN TEZLER

Vahit Göktaş *

Tasavvuf üzerine doğuda ve batıda yapılan çalışmalar son yıllarda hızla artış göstermiştir. Tasavvuf Türkiye'deki üniversitelerde bağımsız bir kürsü olarak çok geç yerini almış olduğundan geleneksel olarak geniş bir külliyata sahip bu alanın akademik olarak yeterince araştırmacısı bulunmamaktadır.

Tezler, üniversitelerde bilim adamlarının yoğun gayretleri neticesinde ortaya çıkmış ürünlerdir. Ancak bu tezlerin çoğunluğu değişik nedenlerden yayınlanamadığından bunlardan gerekli düzeyde istifade edilememektedir.

Bu alanda araştırma yapan akademisyenlere ve bu alana ilgi duyan araştırmacılara yardımcı olması açısından Tasavvufla alakalı olarak Ürdün Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan tezlerin künyelerini vermenin faydalı olacağını düşünüyorum. Künyeleri verilen tezler sadece Ürdün Üniversitesi'nde yapılan çalışmalar olmayıp diğer birçok Arap üniversitelerinden de Arap Üniversiteleri Birliği adı altında yapılan anlaşma gereği bu bir araya getirilmiştir.¹

---

* Ar. Gör., Ankara Üniv. İlahiyat Fakültesi

1 Tezler çoğunlukla Arap üniversiteleri birliğine bağlı diğer üniversitelerden olduğundan bu üniversite ve fakültelerden tespit edebildiklerimizin internet adresleri şu şekildedir.

www.aabu.edu.jo

www.ju.edu.jo

www.mutah.edu.jo

www.yu.edu.jo

www.hu.edu.jo

www.univ-alger.dz

Tezlerin Ürdün Üniversitesi kütüphanesinde bulunması hasebiyle bu üniversite² ve kütüphanesi hakkında özet bilgi vermenin faydalı olacağını düşünüyorum.

Ürdün Üniversitesi 2 Eylül 1962 yılında Ürdün kraliyeti tarafından çıkarılan bir kararla kurulmuş olup 15 Aralık 1962'de Edebiyat Fakültesi ile eğitim-öğretime başlamıştır. 2003 yılında öğrenci sayısı 25,000'in üzerine çıkmış olan üniversite, 17 fakülte ve 71 akademik bölümden oluşan 925 civarındaki Akademik personeli ve 2000'in üzerindeki çalışanı ile eğitim öğretime devam etmektedir.

Üniversite ile birlikte kurulan üniversite kütüphanesi ülkenin en önemli kütüphanesidir. 10.500 metrekarelik müstakil binasının yanında fakülte ve değişik merkezlerde kendisine bağlı 16 salonu ile birlikte bu rakam 15.000

www.uqu.edu.sa

-

www.kuniv.edu

-

www.alquds.edu

www.najah.edu

www.usj.edu.lb

www.ul.edu.lb

www.bau.edu.lb

www.alazhar.org

www.asunet.eun.eg

www.cu.edu.eg

www.y.net.ye/aden_university

www.squ.edu.om

2 Daha fazla bilgi için www.ju.edu.jo internet adresine bakınız.

metrekareye çıkmaktadır. Yerli-yabancı tüm araştırmacı ve öğrencilere açık olan kütüphanenin günlük ortalama ziyaretçi sayısı 9.000 civarındadır.

Üniversite kütüphanesini önemli kılan özelliklerinden biri bünyesinde Tez Toplama Merkezi'ni barındırmasıdır. 1986 yılından itibaren Arap Üniversiteleri Birliği'ne üye olan bu merkez birliğe bağlı üniversitelerde tamamlanan tezlerden birer nüsha olarak araştırmacıların istifadesine sunmaktadır. Bugün 37,000'in üzerinde teze sahip olan merkezden 5 yılını doldurmuş tezlerin tamamını fotokopi ettirmek mümkündür.

Ayrıca kütüphane 1970 yılından beri Birleşmiş Milletler, 2001 yılından itibaren de IMF ve Dünya bankası yayınlarına abonedir. Bunun yanında yerli ve yabancı Üniversitelerden, Kültür, İlim ve Araştırma Merkezlerinden oluşan yaklaşık 500 kurumla diyalog halinde olup bu kurumlarla yayın alışverişi yapmaktadır.

Kütüphanenin bir diğer önemli özelliği 1411 yabancı ve 552 Arapça süreli yayına abone olmasıdır.

Kitap ve doküman taraması kütüphanenin kendi geliştirdiği kütüphane programı üzerinden araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır. İnternet imkanı 1998 yılından itibaren başlamış olup günümüzde ise "1000 Bilgisayar Projesi" çerçevesinde her fakültede açılan salonlarla ve 400 bilgisayardan müteşekkil müstakil bina ile tüm akademik personele ve öğrencilere hizmet sunulmaktadır. Kütüphaneye internet üzerinden ulaşma imkanı yoktur. Kütüphanenin 2004 yılındaki mevcut kitap sayısı 7,126,244 cildin üzerindedir.

CİNSİ	2002-2003
Kitaplar (Arapça)	312,496
Kitaplar (Yabancı Dilde)	238,383
Süreli Yayınlar (Arapça-cilt), 552 başlık	35,392
Süreli Yayınlar (Yabancı Dilde-cilt), 1411 başlık	127,224
Haritalar	2,907
Tezler (Arapça)	24,942
Tezler (Yabancı Dilde)	12,157
Mikrofilm ve Mikrofişler	14,356
Görsel ve İşitsel Materyal	13,522
Arapça Süreli Yayınlar	552

Yabancı Dildeki Süreli Yayınlar	1,411
Birleşmiş Milletler Yayınları	33,324
Dünya Bankası Yayınları	897
IMF Yayınları	582

Kütüphanede bazı gazete, dergi, yazma eser, vesika³, tez, nadir kitap ve seriye mahkemelerinin mikrofilm ve mikrofişleri mevcut olup bunlar fotokopi ettirilebilmektedir. Açık raf sistemine göre hizmet veren kütüphanede kitaplar Dewey 10 lu Decimal sisteme göre tasnif edilmiştir.

Tezlerin künyelerini verirken tezlerin tamamı Arapça olduğundan ve kütüphaneye ulaşmak ve tezlerden faydalanmak isteyenlere kolaylık sağlayacağını düşündüğümüzden ilk önce orijinaline uygun olarak verdik. Daha sonra ise Latin harfleriyle okunuşlarını verdik.. Tezlerin künyelerini verirken şu sıralama gözetilmiştir:

1. Tezi yapanın adı,
2. Tezin adı,
3. Tezin danışmanı,
4. Tezin kaç sayfa olduğu,
5. Mastır tezi mi doktora tezi mi olduğu, nerede yapıldığı ve ne zaman yapıldığı.

Şimdi tasavvuf la alakalı kütüphanede bulunan tezlerin listesini veriyoruz.⁴

" "

:

243

1992 -

:

416

3 Kütüphanedeki yazma eserler kütüphanenin kendi eserlerinin yanında dünyanın önemli kütüphanelerinden fotokopi yoluyla elde edilenlerden oluşmaktadır. Kütüphane ayrıca Kudüs ve Mescid-i Aksâ'ya ait geniş bir fotoğraf ve vesika birikimine sahiptir.

4 Verdiğimiz bilgiler 2004 yılına aittir.

1996	-	
	:	:
		370
2002	-	
	" "	
	:	:
		246
1988	-	
	:	:
		178
1988	-	
	:	:
		213
2000 ,	-	
(1143-1050)	:	:
		427
1989 ,	-	
	:	:
		183

	2001	-	
(1258-	665.)		:
			182
	2002	-	
			:
	2002	-	
			:
			218
	1997	-	
			:
			401
	1991	-	
			:
			404
	1989	-	
			:
			280
	1986	-	

	:	205
1987	-	
(1966-1903)		
	:	270
199-	-	
	:	191
2000	-	
(581-494)		
	:	138
1998 ,	-	
1041 (1201-1127)		
	:	325
1990 ,	-	
(505-450)		
	:	25
1998,	-	
(728-661)		
	:	

1989 , 360
-

:
314
- 1996

(595-520)
:
1982 , 345
-

:
, :
634
- 1997

(428-370)
:
1987 , 225
-

:
1987 , 217
-

:
(1964-1889)
:

		1999 ,	-	221
-1813)	(638-560)			(1855
			:	397
		1984 ,	-	
	(505-450)			:
				576
		1993 ,	-	
			:	138
			-	1990
	(638-560)			:
				227
		2002 ,	-	
			:	135
		2000 ,	-	
=	(752-691)		,	

:

191

2000 ,

-

1960-1873)

271

2000 ,

-

(606-544)

:

223

2002 ,

-

(1731-1143)

:

254

2002 ,

-

(505-450)

:

69

1996 ,

-

:

198

1990 ,

-

(1240-1165)

(669-613)

1991 , - 274

:
204

2001 , - 207

(1162-1099

:
196
- 1999

: (638-560)

:
292
- 2000

1988 - 130

:

1987 - 235

1999 - :

1997 - 218

1954 - 413

Emîn Yûsuf Êde, *Te'vîlü'ş-Şi'r ve Felsefetühû 'Inde's-Sûfiyye*, Hüseyin Haravîş, 243 s., Mastır, el-Câmiatü'l-Yermûk, 1992.

Emîn Yusuf Êde, *el-Makâmât ve'l-Ahvâl fi'ş-Şi'ri's-Sûfi fi'l-Asri'l-Abbâsî*, Nusret Abdurrahman, 416 s., Doktora, el-Câmiatü'l- Ürdüniyye, 1996.

Lübnâ Emîn Abdü'l-Mehdî, *Telakki'n-Nassi'ş-Şi'ri's-Sûfi fi'l-Asri'l-Abbâsî: Tecrübetü İbn Arabî, eş-Şi'riyye Nemûzecen*, Yusuf Bekar-Yunus Şinvân, 370 s., Mastır, el-Camiatü'l-Yermûk, 2002.

“Muhammed Nâzik” Ahmed Tâhâ el-Küftârne, *el-Hayalü'ş-Şi'rî 'Inde Şuarâi's-Sûfiyye fi'l-Endülüs*, Mecdî Şemseddin-Nebîl Hâlid ebû Ali, 246 s., Câmiat-ü 'Aynu'ş-Şems, 1988.

Müeyyed Sultan Nemâzec Vehîbü't-Tekrînitî, *Tatbîk-ı Nemâzec Selâsilü'z-Zemeniyye fi'l-Menseâti'l-Âmmeti li'l-Gazeli ve'n-Nesîcen li-Sûfi*, Muhammed Abdü'l-âl en-Na 'îmî, 178 s, Mastır, Câmiat-ü Mustansırıyye, 1988.

Adnan Ahmed Kâsım Ebûdî, *ez-Zevâyâ's-Sûfiyye fi Medîneti'l-Halîl fi'l-Ahdî'l-Memlûkî: Dirâse Tarîhiyye-Eseriyye-Mîmariyye*, Mervân ebû Half, Mastır, Câmiatü'l-Kuds, 2000.

Şevgîk Kalaycıyâ, *Abdülganî en-Nablûsî: Hayâtühû ve Şi'ruhû (1143-1050)*, Amr Mûsa Bâşâ, 427 s., Mastır, Câmiat-ü Dimeşk, 1989.

- Emânî Süleymân Dâvud Ali Abdurrahman, *Şi'ri'l-Hüseyn bin Mansûr el-Hallâc Dirâse 'Uslûbiyye*, Yâsîn Âyeş, 183 s., Mastır, el-Câmiatü'l- Ürdüniyye, 2001.
- Cemîl Sultan Osman, *Şi'ri't-Tasavvuf 'Inde Ahmed bin Alvân (665 h.-1258 m.)*, Ahnân Ubeydü'l-'Ulâ, 182 s., Mastır, Câmiat-ü Âli'l-Beyt, 2002.
- Âliye bint-i Hüseyin'l-Acemî, Şerh-i Kasîdet-i Hayâtü'l-Mehc li'ş-Şeyh Nâsir el-Harûsî: Dirâse ve't-Tahkîk, Mastır, Câmiatü's- Sultân Fâbûs, 2002.
- Ahmed Razî Ravâcbe, *Şi'ri'z-Zühed Karnı'r-Rabi'il-Hicrî*, Nezzâr Abdullah Halil ed-Damûr, 218 s., Mastır, Câmiat-ü Mu'te, 1997.
- MuhtârHabbâr, *eş-Şi'ri's-sûfi fi'l-cezâir fi'l-ahdi'l-osmânî: Dirâse mevdû'ıyye ve fenniyye*, Muhammed Abdulmuttalib-Abdu's-şâfi eş-Şûrî, 401 s., Câmia Ayn Şems, 1991.
- ....., *Manzûmet-ü Uşşâknâme li-Fecri'd-Dîn-i 'Irâkî: Dirâse Tahlîliye ve Nakdiye*, Abdü'n-Na'im Hüseyin, 404 s., Mastır, Câmia Ayn Şems, 1989.
- Muhammed Kuraybîz, *eş-Şi'ri's-Sûfi fi'l-Endülüs fi Asri'l-Murâbitîn ve'l-Muvahhidîn*, Ömer ed-Dekkâk, 280 s., Mastır, Câmia Haleb, 1986.
- İnsâf Muhammed Sâlim el-Mûminî, *el-Bu'dü's-Sûfi fi's-Şi'ri'l-Arabiyyi'l-Hadîs*, Abdulkâdir el-Rabâî, 205 s., Mastır, el-Câmiatü'l-Yermûk, 1987.
- Târık Arîfî, *et-Tasavvuf fi Şi'r-i Bedeviyyi'l Cebel (1903-1966)*, İsmail el-Küfrî, Mastır, Câmia Dîmeşk, 1997.
- Münir Halil Abdülmecîd el-Hatîb, *el-Eb'âdü's-Sûfiyye fi Şi'r-i Edonîs, Alî eş-Şer'*, 191 s., Mastır, el-Câmiatü'l-Yermûk, 2000.
- Ahmed b.Ahmed Salim, *Cedeliyyetü'l-Vücûd ve'l-Ma'rife fi Felsefeti ibn Tufeyl (494-581)*, Tayyib Tezyîni-Faysal Abdurrahman Hâil, 138 s., Mastır, Câmia Adn, 1988.
- Emân Muhammed Abdü'l-mü'min Kuhayf, *el-Ma'rife Beyne'l-Adevî (1128-1201) ve'l-Lukânî (1041)*, Fûkiyye Hüseyin Mahmûd, 325 s., Mastır, Câmia Ayn Şems, 1990.
- Enver Halid ez-Zu'bî, *Mes'eletü'l-Ma'rife ve'l-Menhec 'Inde'l-Gazzâlî (450-505)*, Muhammed el-Mısbâhî, 250 s., Doktora, Câmiat-ü Melik Muhammed el-Hamis, 1988.
- Cemaleddîn Mahmûd Cum'a, *el-Ma'rife 'Inde ibn Teymiyye (661-728)*, Fûkiyye Hüseyin Mahmûd, 360 s., Mastır, Câmiatü Ayn Şems, 1989.
- Cemîle Şu'lân Ali el-Keçek, *el-Menheciyyetü'l-Aklâniyye ve's-Sûfiyye fi Fikri's-Şeyh Abdulhalîm Mahmûd*, Efrâm Ba'lebekî, 314 s., Mastır, Câmiat-ü Kadîs Yûsuf, 1996.

- Hasan el-Râsid, *Nazariyyetü'l-Ma'rife 'Inde ibn Rüşd (520-595)*, Abdulkerim Elyâf, 345 s., Mastır, Câmîatü Dimeşk, 1982.
- Süheyle Abdü'l-bâ 'is et-Tercümân, *Nazariyyetü Vahdet-i Vücûd Beyne ibn Arabî ve'l-Cîlî, Dirâse Tahlîliyye Mukârene*, İsmail Ali Sa'd- Hurabî Abbas 'Uteytû, 634 s., Doktora, Câmîatü Beyrût el-Arabiyye, 1997.
- Atâullah Zerârkâ, *Nazariyyetü'l- Ma'rife 'Inde ibn Sînâ (370-428)*, Gassân Funyânîs, 225 s., Mastır, Câmîatü Dimeşk, 1987.
- Ömer Bûsâha, *Mefhûmu'l-Cemâl fi'l-Felsefetü'l-Arabiyye*, Nayif Bellûz, 217 s., Mastır, Câmîatü Dimeşk, 1987.
- Mâlâ Mutî' Berhûm, *el-Ahlâk ve'l-Felsefetü'r-Rûhaniyyetü'l-Arabiyye: Dirâse Mukârene beyne Zekiyyü'l-Ersûzî ve Abbâs Mahmûd el-Akkâd ve Osman Emîn (1889-1964)*, Selîm Nâsır Berekât, 221 s., Mastır, Câmîatü Dimeşk, 1999.
- Muhammed b. Burayke, *el-Müşkilâtü'l-Felsefiyye fi Nazariyyeti'l-Ma'rifeti 'Inde ibn Arabî (560-638) ve Kiereggard (1813-1855) Ke nemûzeceyn an ve'l-Vücûdiyyeti'l-Mesîhiyyeti't-Tasavvufü'l-İslâmî*, Abdurrezzak Kassûm, 397 s., Mastır, Câmîatü'l-Cezâir, 1984.
- Muhammed el-Vâdî, *el-Fikrû'l-Cemâlî 'Inde'l-Gazzâlî (450-505)*, Fuâd el-Mer 'î, 576 s., Doktora, Câmîatü Haleb, 1993.
- Necme Ahmed Mahmûd ebû Harb, *Cedeliyyet-ü Vecd ve's-Semâ 'Inde Mutesavoife el-Karnü's-Sâlisü'l-Hicrî*, Edîb Nâyif Zübâb, 138 s., Mastır, el-Câmîatü'l-Ürdüniyye, 1990.
- Hîfrû Muhammed Dîrekî, *el-Ma'rife ve Hudûdühâ 'Inde Muhyiddîn ibn Arabî (560-638)*, Abdulkerîm el-Yâfî, 227 s., Mastır, Câmîatü Dimeşk, 2002.
- Münâ Muhammed Fâlih ed-Derâdke, *el-imâm Abdulkâdir el-Cîlânî, ve Eseruhû fi Fikrî't-Terbevî*, Muhammed Tavâlbe-Muhammed Gazâvî, 135 s., Mastır, Câmîatü'l-Yermûk, 2000.
- Haldûn Miskâl Süleymân Süleymân, *Mevkifü'l-imâm Muhammed bin Ebî Bekri'z-Zer 'î ed-Dimeşkî=el-Ma'rûf , bi- İbn Kayyim el-Cevziyye (691-752)*, Mine't-Tasavvuf ve's-Sûfiyye, Şerif el-Hatîb, 191 s., Mastır, Câmîat-ü Âl el-Beyt, 2000.
- Muhammed Osman Hüseyin el-Hatîb, *Mezhebü Sa'îd ibn Mirza en-Nursî (1873-1960), fi'l-Ma'rife ve Devruhû fi Tecdîd-i Menheciiyyeti't-Tefkîri'l-İslâmî*, Behcet Habâşne, 271 s., Mastır, Câmîat-ü Âl el-Beyt, 2000.
- Abdurrahman Süleymân ebû Suaylek, *Kavâ'idü'd-Tenzîh 'Inde'l-İmâm Muhammed b. Ömer er-Râzî (544-606) fi Kitâbühû Esâsü't-Takdîs*, Şerif el-Hatîb-Azmî Tâhâ es-Seyyid, 223 s., Mastır, Câmîat-ü Âl el-Beyt , 2002.

- Merve Mahmud Hacû Hurme, *Menhecü's-Şeyh Abdulganî en-Nablûsî (1143/1731m.) ve Ârâuuhû'l-Akdiyye fi Kitâbihi'l-Fethu'r-Rabbânî ve'l-Feyzu'r-Rahmânî*, el-Cîlî Muhammed Yûsuf, 254 s., Mastır, Câmîat-ü Âl el-Beyt, 2002.
- Yasin Kasım Ali er-Ruşdân, *et-Terbiyyetü's-Sülûkiyye 'Inde'l-İmâmi'l- Gazzâlî (450-505)*, Faruk Abdülmecid es-Samrâî, 69 s., Mastır, Câmîatü'l-Yermûk, 1996.
- Hüseyin Ahmed el-Mûsî, *Tasavvuf ibn Sînâ ve Menziletühû fi Fikri'l-Arabiyyi'l-İslâmî*, Nayif Bellûz, 198 s., Mastır, Câmîatü Dîmeşk, 1990.
- Raîfe Ebûrâs, *Edebü's-Sülûk ve'l-İrfân, fi'r-Risâleti's-Sûfiyye 'Inde ibn Arabî (1165-1240) ve ibn Seb 'în (613-669)*, Es'ad Ali, 274 s., Mastır, Câmîat-ü Dîmeşk, 1991.
- Târık Arûs, *Kerâmâtü's-Sûfiyyîn Vıfkan li't-Tahlîli'l-Fennî*, Ali Haydar, 204 s., Ömer Yakûb es-Sâlih, *et-Tarîkatül'l-Kâdiriyye fi Filistîn fi'l-Karni'l-Hâmis-i Aşar Eseruhâ fi'l Müctema'*, Hüseyin Ahmed ed-Derâvîş, 207 s., Mastır, Câmîatü'l-Kuds, 2001.
- İbrahim Hüsnü Sadık Rabây'a, *en-Nasîhatü's-Sünniyye fi Mârifet-i Adâb-ı Kisveti'l-Halvetiyye Te'lîf-i Mustafa b. Kemaleddin, el-Bekrî es-Sadîkî (1099-1162)*, Mahmud Ali Atâullah, 196 s., Mastır, Câmîatü'n-Neccâhü'l-Vataniyye, 1999.
- Hilmî Abdullah Hüseyin Adevî, *Elfâzu'l-Mutasavvife: Dirâse Delâliyye fi A'mâli ibn Arabî (560-638)*, en-Nesriyye ve's-Şi'riyye, Yahya Cüb, 292 s., Mastır, Câmîatü'n-Neccâhü'l-Vataniyye, 2000.
- Ammar Kadûret, *el-Faslü'l-Evvel Min Kitâbi't-Te'vîli'l-Kur'âni ve Neş'etü'l-Lügati's-Sûfiyye*, Metrî Bûlis, 130 s., Mastır, Câmîat-ü Kadîs Yûsuf, 1988.
- Feyrûz el-Mûsa, *el-Hamra fi's-Şi'ri'l-Endelüs Hattâ Nihâyetü Asri't-Tavâif*, Ömer ed-Dekkâk, 235 s., Mastır, Câmîat-ü Haleb, 1987.
- Eymen Ferhân el-Hamîdî, *el-Medâihu'n-Nebeviyye 'Inde Şihâbüddîn Mahmud el-Halebî Dirâse Mevzûiyye ve Fenniye*, Şefîk Muhammed er-Rakab, Mastır, Câmîat-ü Mu'te, 1999.
- Fatma Fuâd, *es-Semâ' 'Inde Sûfiyyetü'l-İslâm*, 218 s., Doktora, Câmîatü'z-Zekâzîk, 1997.
- Abdülhakîm Hassan, *Tasavvuf fi's-Şi'ri'l-Arabî: Neş'etühû ve Tatavvuruhu Hattâ Âhiri'l-Karni's-Sâlisi'l-Hicrî*, 413 s., Mastır, Külliyyetü Darü'l-Ulûm, 1954.

Özet

Bu makalede, Ortadoğu'da önemli bir üniversite olan Ürdün Üniversitesi kütüphanesinin tanıtımı ile bu kütüphanede bulunan tasavvufla ilgili tezlerin listesi verilmiştir.